

13. Поюровский Б. Связь времен нерасторжима / Б. Поюровский // Правда. – 1978. – 28 февраля.
14. Приказ министра культуры СССР № 263 "Об улучшении работы притеатральных музеев". 31 мая 1967 г. / Театральные музеи в СССР // Труды НИИ Музееведения и охраны памятников истории и культуры / под ред. Н.В. Минц. – М., 1969. – Вып. 23. – С. 13–14.
15. Фомина Ю. Музей шевченковцев / Ю. Фомина // Красное знамя. – 1981. – 5 декабря.
16. Чумаченко Д. Перед третім дзвінком / Д. Чумаченко // Вечірній Харків. – 1971. – 17 квітня.

УДК 316.6 (477): 347.156

Інна Михайлівна Сушицька
здобувач Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ТА СТАНОВИЩА ЖІНКИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СІМ'І

У статті розглянуто трансформаційні процеси становища жінки у сучасній українській сім'ї; проаналізовано основні гендерні ролі в українській родині; визначено місце і роль сучасної української жінки у сім'ї та суспільстві.

Ключові слова: сім'я, жінка, мати, берегиня, чоловік, діти, родина, гендерна роль, виховання, культура.

The article is devoted transformation processes statea women in modern Ukraine family; investigate main genderna roles in Ukraine family; definite place and role contemporary Ukraine women in family and society.

Keywords: family, women, mother, husband, children, genderna roles, upbringing, culture.

Сім'я є первинною клітиною соціальних груп, інститутів, спільнот, які утворюють соціальну структуру суспільства. Життя більшості людей так чи інакше пов'язане з сім'єю – своєрідним мікросвітом, де переплітаються складні економічні, політичні, психологічні, ідеологічні, фізіологічні та інші соціальні проблеми. Сім'я як соціальний інститут характеризується сукупністю соціальних норм, санкцій і зразків поведінки, що регламентують взаємини між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, іншими членами родини. Кожну конкретну сім'ю можна розглядати як засновану на шлюбі або кровній родинності малу соціальну групу, члени якої поєднані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю, взаємодопомогою тощо [1, 9-10].

Визначна роль у формуванні, функціонуванні та розвитку шлюбно-сімейних відносин належить жінці. Не даремно, коли мова заходить про жінку, одразу спрацьовує культурологічний стереотип: продовжувачка роду, мати, берегиня домашнього вогнища. Жінка створена для сім'ї, народити і виховати дітей – це основна ціль для переважної більшості жінок. Реалізована потреба в шлюбі і сім'ї приносить жінці позитивний і стабільний емоційний стан, відчуття впевненості, духовного балансу, наповнює життя особливим змістом. Добрі подружні взаємини, слугують надійним фундаментом для створення міцної сім'ї, а взаємно щире й світле подружнє кохання народжує велику любов до дітей, запалює в їхніх серцях добрі, чисті сердечні почуття і чуйність. Добрі стосунки між чоловіком і дружиною були і є надійними підвалинами сімейного благополуччя, які сприяють успішному вихованню батьками своїх дітей, взірцем для юнаків та дівчат.

Феномен жіночності є предметом вивчення різних наук, зокрема: психології, педагогіки, культурології, соціології, етнографії, історії, філософії тощо. У різні періоди існування людства роль жінки в суспільстві і сім'ї не була однаковою, вона постійно трансформується. Сучасні жінки значно відрізняються від своїх попередниць, вони більш самостійні, організовані, різнобічно розвинені. І, напевно, немає такої справи, якої була б не під силу сучасній українській жінці.

Дослідження трансформації ролі та становища жінки в сучасній українській сім'ї та суспільстві є основною метою нашого дослідження. Відповідно до мети у статі визначено основні завдання, зокрема: вивчити джерела та наукову літературу з досліджуваної проблематики; розглянути трансформаційні процеси становища жінки в сучасній українській сім'ї; проаналізувати основні гендерні ролі в українській родині; визначити місце і роль сучасної української жінки у сім'ї та суспільстві. Предмет дослідження – трансформація ролі та становища української жінки в сучасних умовах.

Сімейна тематика є досить актуальною і неодноразово опрацьовувалась науковцями. Відомості про сім'ю та родинні стосунки багатьох народів земної кулі знаходимо у виданнях з досліджень матриархату та патріархату, сім'ї Середньовіччя, Древньої Греції та Древнього Риму, Японії, Індії тощо.

Вивченням сімейної тематики займались не тільки науковці, але й письменники, художники, режисери. Унікальними виданнями є книги Швейгера Лірхенфельда та видання В.Немировича-Данченка "Женщина. Ея жизнь, нравы и общественное положение у всъхъ народовъ земного шара". Незвичними світовими досягненнями подружнього життя зацікавлює книга "Диво–90. Чудеса. Рекорды. Достижения".

Хроніку сімейної тематики знаходимо в працях таких відомих письменників, як Роже Мартена дю Гара "Сім'я Тібо", Дж.Голсуорсі "Сага про Форсайтів", у циклах романів Е.Золя із серії "Ругон-Маккари" тощо.

В українській літературі серед творів сімейної тематики значне місце посідають романи А.Свидницького "Люборацькі", М.Стельмаха "Велика рідня", І.Нечуя-Левицького "Кайдашева сім'я", драма І.Франка "Украдене щастя", М.Ірчана "Родина щіткарів" тощо.

Російська література розпочала формування цього особливого жанру в другій половині XIX ст. романами "Сімейна хроніка" С.Т.Аксакова, "Анна Кареніна" Л.М.Толстого, "Батьки і діти" І.С.Тургенева, "Пани Головлєви" М.Є.Салтикова-Щедріна тощо [1, 44-45].

Багато хороших художніх та телевізійних фільмів створено вітчизняними та зарубіжними режисерами, де відтворено різні життєдіяльні аспекти функціонування сім'ї, родини. Зокрема, улюбленим сучасним телесеріалом для багатьох українських родин став телевізійний фільм режисерів Андрія Яковлева та Юрія Морозова (сценарист і продюсер Володимир Зеленський) "Свати". У фільмі показано не тільки дружні стосунки між членами великої родини, а й провідна роль жінки у вирішенні майже всіх життєвих проблем. Заслуговує на увагу і турецька екранізація історичного фільму "Величне століття. Роксолана" українською мовою, в якому проста українська дівчина з Рогатина Настя Лісовська стала Великою Султаншею і мала вагомий вплив на формування історії Османської імперії завдяки вірному коханню та хорошим подружнім відносинам.

Побудувати справжню сім'ю з позитивним мікрокліматом – це мистецтво, яке в першу чергу залежить від жінки. Ті жінки, яким вдається творити велике, безцінне духовне багатство подружнього життя – взаємну повагу й любов, мають у своєму домі затишок, стабільність, взаєморозуміння, сприятливий для виховання дітей мікроклімат. Саме в сім'ї відбувається соціалізація особистості, передача життєвого досвіду, відношення до світу, ставлення до людей.

Особливої актуальності в останнє десятиріччя набули гендерні дослідження в Україні. Наукові праці, по вивченню питань гендерної теорії представила І. Жеребкіна, соціальному статусу жінки в сучасному українському суспільстві присвячено роботи О. Стрельник; історію жіноцтва в історико-культурному та етнологічному вимірах досліджувала О. Кісь.

Процес формування, функції та наслідки відтворення гендерних стереотипів досліджують В.Агеева, О.Азарова, Г.Ахметова, О.Балакарева, О.Волкова, О.Герасимова, О.Здравомислова, В.Петренко, І.Толкунова. Роль жінки у традиційному українському побуті і владі, їх культурно-просвітницьку діяльність висвітлено у працях О.Абрамова, Т.Булавіна, Г.Бондаренко, О.Вороніна, О.Забужко, Л.Морозко, Г.Тимченко та інших.

Жіночі проблеми мають не тільки теоретичне, а практичне значення. Визначення сукупності особливостей, конфліктів, змін, з якими стикається сучасна жінка, пошук шляхів подолання цих труднощів і протиріч життєво необхідні для скасування фактичної статевої нерівності, гендерних стереотипів.

За твердженням української дослідниці Наталії Лавриненко, жінка виконує три основні функції: громадянки, трудівниці та матері. Саме тому проблему жінки доцільно розглядати в трьох позиціях: суспільства в цілому, трудового колективу та сім'ї. Тому метою нашої праці є аналіз трансформації ролей та становища жінки в сучасній українській сім'ї та суспільстві. Адже дослідження сумісництва жінками суспільних, виробничих та сімейних функцій все частіше стали помилково асоціювати не тільки у свідомості окремих осіб, перш за все чоловічої статі, а й в думці широких мас населення.

XX-XXI століття суттєво змінило роль жінки в суспільстві. Відбулися радикальні зміни їхнього правового статусу. Світова громадкість, в тому числі Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація праці та інші відносять питання про становище жінки до числа глобальних проблем людства. Так у сучасному суспільстві створюються сприятливі умови для вирішення "жіночого питання".

У нашій країні давно проголошена рівність та чоловіка. Але чи є необхідність пояснювати, що рівність за законом не є ще фактичною рівністю в житті. Вона залежить не стільки від правових норм, закріплених у законі, скільки від реальних соціально-економічних умов, за якими ці норми реалізуються.

По-різному історичні епохи трактували проблему жінки. Верстви населення, класи, релігійні конфесії мають своє ставлення до жінки навіть у рамках однієї епохи. Впродовж багатьох століть сім'я в Україні залишалась патріархальною. Головою сім'ї був чоловік, якому жінка зобов'язана була бути вірною і слухняною, в усьому покірною. Гендерні ролі, як правило, формуються культурною й релігійною традицією. Протягом століть православна культурна традиція виключає жінку з сфери управління і лідерства. Для жінки-керівника навіть сьогодні немає місця ні в медицині, ні на державній службі. Основа християнського вчення про родину – патріархальність. Новий Заповіт гласить: "Дружини, коріться своїм чоловікам, як Господу, тому що чоловік є глава родини, як і Христос глава Церкви..." [6, 77]. Християнська культура асоціювала жінку винятково з домашньою сферою, родиною. Церква акцентувала увагу на репродуктивній функції жінки, на її нижчому соціальному статусі порівняно з чоловіком.

У 60–80-і роки роль жінки в сім'ї трактувалася виходячи з концепції функціоналізму сім'ї. Функціоналізм пояснював розділення статевих ролей так: чоловік забезпечує сім'ю матеріально, жінка регулює взаємовідношення в сім'ї шляхом психологічної та емоційної підтримки. З часом розподіл функцій в сім'ї стає більш лояльним, виходячи зі здібностей і інтересів подружжя. Сучасне розуміння ролі батька включає в себе не тільки матеріальну сторону, а й надання емоційної і психологічної підтримки дітям. В наш час чоловіки не соромляться бути лагідними, а деколи і повністю брати на себе функцію догляду за дітьми.

Пізніше набуває розвитку теорія конфлікту, згідно з якою влада в сім'ї на рівні прийняття рішень належить тому члену сім'ї, хто в більшій мірі володіє матеріальними засобами. Зарубіжні дослідники помітили, що навіть кохання має значний вплив на розподіл влади. Так, оскільки людина, яка кохає сильніше, знаходиться в більшій залежності. Подружжя, яке кохає один одного в рівній мірі, має однакову владу. Тож шлюб можна розглядати як певний обмін – жінка віддає своє кохання, щоб володіти соціально-економічними благами, яких значно більше у чоловіка. Ця ситуація ідеально підходить тоді, коли жінка не працює і повністю залежна від чоловіка.

Гендерна роль жінки в сучасному українському суспільстві зазнала значних змін. Особиста активність, що виражається в професійному самовизначенні, змінила положення жінки в політичній і економічній сфері, трансформувала сім'ю, і як наслідок, роль жінки в ній. Еволюція соціальних ролей чоловіків і жінок направлена на розширення соціально – професійних ролей жінок, їх економічній незалежності, змінює характер взаємин між чоловіками і жінками в сім'ї. Жінки прагнуть реалізувати свої здібності, знання, зробити кар'єру, зайнятися громадською діяльністю. Вони по-новому оцінюють чоловіка як свого партнера, висувають йому свої вимоги, намагаються досягти рівноправ'я в сім'ї, що означає справедливий розподіл роботи по будинку, догляду за дітьми. Дуже часто жінки беруть на себе обов'язки "голови" сім'ї, займають домінуючі місця в таких гуманітарних галузях суспільства, як культура, освіта, медицина, що правда більше не як керівники.

Жінки сучасної України – це 54 відсотки її населення. Понад 51% жінок зайняті у суспільному виробництві, 59% мають середню спеціальну та вищу освіту; вони становлять 74% працівників освіти та культури, 82% науковців, 75% зайнятих банківською та фінансово-кредитною діяльністю, 83% тих, хто працює у системі охорони здоров'я. Крім того, майже всі дорослі жінки – це дружини, матері, берегині дому. Становище жінок у сучасній Україні є величким і в той же час драматичним. Вона нарівні з чоловіками – є творцями матеріальних і духовних цінностей, в першу чергу вищої цінності – людини, берегині сімейного вогнища. Водночас жінка відчуває на собі і всі негаразди сьогоденного буття значно більше, ніж чоловік. Кризовий стан економіки вдарив по ній з подвійною силою і як по працівниці, і як по хатній господині. Як працівниця вона стала першою жертвою безробіття, невиплати заробітної плати в усіх сферах і виробництва і в першу чергу – бюджетній (вчителю, лікарю, науковцю). Як господиня дому вона за різкого зменшення або навіть відсутності коштів у сімейному бюджеті поставлена у вкрай тяжке становище як дружина і мати, яка не може забезпечити своїм дітям належного харчування, одягу, відпочинку.

Суспільні зрушення в Україні, поліпшення становища жінки можливе за умови концентрації волі і зусиль, в першу чергу чоловіків і їх відношення до проблем жіноцтва. Це завдання може здійснити не лише держава. Державне регулювання суспільними процесами взагалі й у кризових ситуаціях особливо вимагає використання всього інтелектуального потенціалу країни. Але, на жаль, у нашій країні склалася парадоксальна ситуація. Жінки, які становлять більшість освіченого населення, всіма засобами відсторонюються від участі у справах держави. Їхня численність, наприклад, у Верховній Раді становить лише 4%, в обласних, міських, районних Радах ледь дотягає до 10%. На думку Павла Зіброва, країною керують фактично чоловіки. Але, як показало життя, жінки до цього часу не змогли знайти нові підходи, прийняти такі політичні рішення, які забезпечили б розв'язання нагальних проблем загального життя, знайти відповідне місце жінки в суспільстві [3, 2].

Нині сім'я стає місцем боротьби, де економічні інтереси кожного вступають в протиріччя з інтересами інших членів сім'ї. Адже в родині відбувається перерозподіл матеріальних благ, досить часто несправедливий розподіл домашніх обов'язків, часу на відпочинок і на сон. Домашня праця є однією з основних причин конфліктів в сім'ї. Тому й не дивно, що це супроводжується негативними наслідками для жінок: відсутністю умов та часу для підвищення своєї кваліфікації, культурного рівня, освіти тощо.

Не даремно під час проведення наукових досліджень часто вивчалася думка респондентів про те, хто має виконувати хатню роботу, чи варто жінкам працювати за гроші поза домом, чи повинні чоловіки займатися домашнім господарством, скільки часу затрачається на виконання домашньої роботи. Хто вирішує скільки витратити коштів на задоволення потреб сім'ї.

В останні роки засобами масової інформації наполегливо тиражується два образи жінки, пов'язанні з її біологічною природою. Перший – це образ сексуальної жінки – красуні, яка не обтяжена ні розумом, ні волею, ні певними цілями, окрім кохання до чоловіка, який є сенсом її життя. Багато сучасних дівчат дійсно не уявляють себе в ролі дружини, хорошої матері. Вони бачать себе моделлю, жінкою, створеною для розкоші. Інший образ це – берегиня, мати, господиня. Ці уявлення про жінку є пропагандою того, що жінка повністю залежить від чоловіка, який забезпечує її матеріально.

Кризовий стан соціально-економічної сфери, загострення політичних, демографічних суперечностей, ріст злочинності, безробіття справляють істотний вплив на якість життя всіх громадян і в першу чергу на жінок. Нині в Україні більшість сімей – неповні. У надзвичайно складному становищі опинилися багатодітні сім'ї, а також сім'ї з дітьми або батьками -інвалідами. Жінки – пенсіонерки і матері які самостійно виховують дітей опиняються в дуже тяжкому фінансовому становищі.

За даними Держстатистики України певні позитивні зрушення відбуваються щодо дітей-сиріт по їх усиновленню. Якщо у 2008 році загальна кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, становила 103,5 тис., то станом на 1 березня 2013 року кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні становить 94 тисячі. З цих дітей уже 78 тисяч виховуються у

сім'ях громадян України, близько 16 тисяч досі перебувають в інтернатних закладах. У 2012 році сиротам стали 15 тисяч дітей, тоді як у сімейні форми виховання було влаштовано 17 тисяч дітей.

В умовах кризи загострюється конфлікт соціальними ролями жінок. Відмова жінки від роботи на користь сім'ї чи безробіття істотно знижують сукупний сімейний дохід. У той же час її зайнятість у виробництві стає однією з основних причин сімейних конфліктів. Жінки виконують більше 2/3, а чоловіки менше 1/3 неоплачуваної домашньої роботи, і діяльності, пов'язаної з вихованням дітей і по догляду за ними. У більшості сімей турбота про членів сім'ї та робота по домашньому господарству є прерогативою жінок. У жінок прання білизни, прасування, миття підлоги, приготування їжі, чищення одягу забирає біля двох годин щодня. Дослідження показують, що незважаючи на прохання жінок, поради журналів, посібників по сімейним відносинам, чоловіки не бажають брати участь у вихованні дітей та виконувати хатні обов'язки. Тому й не дивно, що в сім'ях, де жінки працюють на виробництві, складається стресова ситуація. Перенавантаження, постійна втома нерідко приводять до погіршення, а потім і до розриву сімейних відносин.

Вкрай негативно на психологічне і фізичне самопочуття жінок (і не тільки) впливає відсутність житла. Нині в нашій країні понад 2 млн сімей потребує житла. Ця цифра враховує лише тих, хто згідно з існуючими в Україні нормами має право стати в чергу на отримання житла. 39% українських сімей не задоволені своїми житловими умовами, задоволені – 37%, інші – вагаються з відповіддю [2, 49].

Потреба в дітях – одна із найсильніших в структурі потреб жінки. Біда в тому, що ця потреба в наших умовах не може бути реалізованою в тій кількості, яку бажає жінка. Як показують дослідження молодих сімейних пар, реальна кількість дітей в сім'ї практично завжди менша, ніж планувалось до одруження. Різке погіршення економічної ситуації в країні, це ще одна з причин зниження народжуваності. 2/5 опитуваних, вважають що народжувати більше, ніж одну дитину сьогодні вкрай безвідповідально. Матеріальна допомога з боку держави, хоча і збільшилася, не відповідає реальним вимогам сім'ї, що абсолютно не стимулює сім'ї мати двох і більше дітей.

За даними Держстатистики України протягом останніх років в країні зростає народжуваність. Так, у 2010 році в Україні народилося 497,7 тис. дітей, у 2011 – 502,6 тис., а у 2012 році – 520,7 тис. дітей, що майже на 20 тис. більше, ніж у попередньому році. Упродовж останнього року відбуваються й інші позитивні зрушення в соціально-демографічній сфері: зменшується малюкова смертність, знижується кількість абортів, уповільнюється депопуляція населення. Не зважаючи на деякі позитивні зрушення в країні, репродуктивна функція жінками не реалізовується у повному обсязі, так як смертність в Україні все одно перевищує дітонороджуваність.

Значний вплив на скорочення кількості народжених в нашій країні здійснює зниження показників репродуктивної активності жінок. Середнє число народжень за життя однієї жінки фертильного віку у 30-ті роки минулого століття становило 4, у 80-ті роки – 2,2, у 90-ті – 1,9. Це певною мірою пов'язано з підвищенням освітнього рівня жінок, оскільки кваліфікація та рівень освіти жінки впливають на її соціальний статус, рівень культури, структуру потреб, особливості сімейного устрою життя, що в свою чергу обумовлює вибір кількості народжених в сім'ї дітей. Найнижча народжуваність зафіксована в групі найбільш освічених матерів (1,8 дитини), багатодітність характерна для менш освічених (2,5 дитини), для жінок, що мають загальну середню освіту народжуваність становить 2,1 дитини [5, 208].

Проте основна причина невиконання повною мірою репродуктивної функції пов'язана з станом здоров'я жінок. В останні роки погіршилися показники захворюваності жінок запальними захворюваннями і безпліддям. Зросла кількість ускладнень вагітності, пологів і післяпологового періоду. Зростання інфекцій, що передаються статевим шляхом, рівень абортів залишається високим, що є найчастіше причиною безпліддя у шлюбі.

Шлюб залишається міцним тоді, коли задовольняється одна із основних потреб людини – потреба в коханні, емоційному спілкуванні, дружніх відносинах, відчуття, що ти комусь потрібен. На жаль, в наш тяжкий час саме сім'я є місцем, де розгоряються конфлікти, незадоволення, докори один одному. Зокрема, наукові дослідження свідчать, що у 80–85% сімей відбуваються конфлікти, в 15–20% – загострені суперечки через різні причини. При цьому доведено, що подружні конфлікти відіграють ключову роль у сімейних стосунках, оскільки вони є способом вираження і подолання суперечностей, що лежать в основі такої складної системи, як сім'я. Вміння поступатись, знаходити компроміси, критично оцінювати власні помилки – це найважливіша умова, яка сприяє стабільності сім'ї. Так, опитування показують, що біля 75% жінок і чоловіків поступаються один одному дуже рідко, третина із них відповіли, що ніколи не поступаються, а інші 2/3 – тільки інколи [4, 133].

Сім'я робить величезний вплив на формування людини, будучи транслятором соціальних норм і традицій. У ній закладаються основні гендерні стереотипи. На прикладі батьків діти навчаються ролям, характеру і статусу, відповідним їхній статі. Та які б не були тяжкі умови сьогодення, тільки духовними інтересами, духовним спілкуванням, дружбою можна створити нормальний психологічний мікроклімат для збереження сім'ї та виховання дітей. Правильно організоване дозвілля – це гармонія в сім'ї та між її членами, проведення свят, вечорів відпочинку, туристичних походів, читання художньої та наукової літератури, перегляд телепередач відвідування театрів, музеїв все це сприяє моральному зміцненню сім'ї.

На жаль, цій функції мало приділяють уваги батьки. Більшою мірою це усвідомлює жінка. Пробудити любов до природи, чуйне ставлення до неї, вміння бачити красу – надзвичайно важливий момент у виховній діяльності сім'ї. Жінка – це перш за все вихователь майбутнього покоління, тому і

вимоги до неї вищі, ніж до чоловіка, більша частина життя котрого проходить в роботі поза домом. Саме жінка, на відміну від чоловіка, передає дітям в процесі виховання не тільки вміння, навички, досвід, традиції, а й емоційний досвід. Вона готує дитину до самостійного життя, формує соціальні орієнтації. Від неї залежить, на що буде спрямоване підростаюче покоління, а отже, і суспільство в цілому. Діти вчаться тому, що робить мати, а не тому, що говорить, тож приклад матері має дуже важливе значення для того, якими будуть діти. Саме мати здатна на ранньому етапі розвитку дитини закласти і сформувати спрямованість особистості дитини в такому напрямку, де б інші люди займали центральне місце в системі її цінностей.

Сучасне суспільство атомізує людину, робить її самотньою. Характер стосунків, рівень взаєморозуміння, що склалися в сім'ї у великій мірі залежить від жінки. Взаємини у сім'ї впливають на розвиток інтелекту дітей, їхні емоції. Чим більше ці стосунки довірливіші, чим повніше вони виконують роль емоційного зняття, здатні відгукуватися співчуттям і співпереживанням, тим вища їх моральна цінність.

Багатофункціональна роль жінки у сучасній сім'ї не може бути виправдана ні теоретично, ні практично. Необхідно розробити національний механізм соціального управління, що визначають становище жінок в малій соціальній групі і створення умов для практичного застосування в житті егалітарної теорії, яка виходить з того, що і чоловіки, і жінки рівні як особистості, і тому повинні мати рівні права, обов'язки і можливості для свого розвитку.

Разом зі змінами в суспільстві трансформується сім'я. Змінюються погляди на відносини в родині, на розподіл обов'язків та сімейних ролей. Роль жінки в сім'ї нині не обмежується роллю матері і дружини, жінка робить свій вклад у сімейний бюджет – працюючи, та це не заважає їй залишатися хо-рошою матір'ю та люблячою дружиною.

Підводячи підсумок, можна сказати, що головна умова успішного шлюбу і благополуччя – це партнерські відносини дружини і чоловіка, коли кожен з них в рівній мірі проявляє турботу один про одного, піклуються, задовольняють потреби, несуть відповідальність один за одним. За таких умов сім'я стане більш душевною і гармонійною, яка в змозі буде дати людині можливість духовного відпочинку. Нова модель сімейних відносин повинна забезпечити умови для суспільно-виробничої діяльності жінки і повернути чоловіка в сім'ю як рівноправного її члена. Говорячи про роль жінки в сім'ї, варто врахувати, що саме від неї залежить фізичне і моральне здоров'я підростаючого покоління, а значить, майбутнє нації. Для цього необхідно змінити економічні умови в країні, створити можливості реалізувати себе в трудовій діяльності з такою заробітною платою, яка забезпечувала б прожитковий мінімум. Держава має ухвалити низку законів про використання жіночої праці у відповідності з освітою і кваліфікацією.

Засоби масової інформації мають докорінно змінити своє ставлення до жінки і забезпечити об'єктивне уявлення про її діяльність не тільки в родині, а й на виробництві, в політиці, в суспільних відносинах в цілому.

Забезпечення рівних прав жінок та чоловіків є не тільки проблемою законодавчого забезпечення на державному рівні, але й рівнем усвідомлення даної проблеми як найширшим колом громадян в українському суспільстві. Ретельно розроблені соціальні програми можуть сприяти вирішенню певних жіночих проблем, створити рівні можливості в усіх сферах як для чоловіків так і для жінок.

Використані джерела

1. Бабенко Н.Б. Соціологія сім'ї: Навчальний посібник/Н.Б.Бабенко. – К.: ДАКККіМ, 2004. – 257 с.
2. Безпека життєдіяльності жінок і чоловіків: ґендерний аспект: Матеріали обласної науково-практичної конференції. – Чернівці, 2007.
3. Виступ Народного артиста України П.М. Зіброва на Установчому з'їзді Всеукраїнської громадської організації "Партія шанувальників жінок"/П.М.Зібров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zibrov.com.ua/ukr/party.aspx>.
4. Лавриненко Н.В. Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект)/Н.В.Лавриненко. – К.: ВИПОЛ, 1999. – 172 с.
5. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: підручник / М.П.Лукашевич, Ф.Ф.Шандор. – К.: Знання, 2013. – 223 с. – Вища освіта XXI століття)
6. Шубина Е. Гендерные аспекты христианской добродетели и чистоты /Е. Шубина //Религия и нравственность в секулярном мире: материалы научной конференции (28-30 ноября 2001 года). – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С. 77-78.